

PROTECȚIA INTELLECTUALĂ A REZULTATELOR CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE – CONDIȚIE A PROGRESULUI TEHNOLOGIC PENTRU ÎNȚREPRINDERILE MICI ȘI MIJLOCII

Dr. ing. Cristina – Maria DABU

S.C. SIVECO Romania S.A., CRIFST – Academia Română

REZUMAT. Societatea actuală se caracterizează printr-o viteză foarte mare a schimbărilor, printr-un progres tehnologic fără precedent, datorită dezvoltării tehnologiei IT&C și printr-o piață din ce în ce mai concurențială și mai mobilă. Mediul concurențial, criza economică, dezvoltarea tehnologică, viteza schimbărilor fac din ce în ce mai dificilă supraviețuirea pe piață a societăților comerciale. Proprietatea intelectuală joacă un rol esențial în gestionarea și încurajarea inovațiilor, prin furnizarea bazei legale pentru revenirea la investițiile în cercetare și dezvoltare. În cazul întreprinderilor mici și mijlocii, dreptul proprietății intelectuale protejează inventatorii sau întreprinderile inovatoare împotriva contrafacerilor și a concurenței nelolale, prin oferirea de drepturi legale pentru controlul și utilizarea proprietății lor intelectuale pentru o anumită perioadă de timp.

Cuvinte cheie: proprietate intelectuală, invenție, cercetare, progres tehnologic, întreprinderi mici și mijlocii.

ABSTRACT. The world today is characterized by a very high speed of changes, through an unprecedented technological progress due to the development of IT & C market and is becoming more competitive and more mobile. The competitive market, economic crisis, technological development, the speed of changes are increasing the difficulty of market survival for companies. Intellectual property plays a key role in managing and encouraging innovation, providing the legal basis for the return of investments in research and development as profit. In the case of small and medium companies, intellectual property laws protect inventors and innovative companies against counterfeiting and unfair competition by offering legal rights to control and use their intellectual property economic benefits for a certain period of time.

Keywords: intellectual property, invention, research, technological progress, small and medium companies.

1. INTRODUCERE

Societatea actuală se caracterizează printr-o viteză foarte mare a schimbărilor, printr-un progres tehnologic fără precedent, datorită dezvoltării tehnologiei IT&C și a unei piețe din ce în ce mai concurențiale și mai mobile.

Mediul concurențial, criza economică, dezvoltarea tehnologică, viteza schimbărilor fac din ce în ce mai dificilă supraviețuirea pe piață a societăților comerciale.

În plus, spre deosebire de secolul XIX și prima jumătate a secolului XX, în ultimii 60 de ani se trăim o explozie de informații și cunoștințe care continuă să crească exponențial.

În contextul economic și tehnologic pe care îl traversăm, protecția proprietății intelectuale privind invențiile, mărcile, desenele industriale, procedurile de lucru reprezintă o condiție a progresului și a viabilității întreprinderilor mici și mijlocii pe piață.

2. SCURT ISTORIC AL PROTECȚIEI PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE

Despre istoria proprietății intelectuale, se poate spune că începe în secolul XVI, când protecția legală a monopolurilor era asigurată de casele regale¹.

Se pare că zona economică în care a început acordarea brevetelor de invenție în Evul mediu a fost zona Italiei, primul patent cunoscut în istorie a fost acordat pentru un model de corabie în anul 1421 la Florența arhitectului Filippo Brunelleschi. Tot din aceea și perioadă, documentele timpului menționează că în Veneția se acordau patente pentru invenții cu efect pe o durată de 10 ani, regula de acordare a brevetului de invenție constând în obligația inventatorului de a arăta cum funcționează

¹ Justice Michael Kirby, *Report of the IBC on Ethics, Intellectual Property and Genomics*, Organisation des Nations Unies pour l'Éducation, la science et la culture, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation, 2002

și cum este realizabilă invenția pentru a putea fi copiată după expirarea termenului de 10 ani².

În anul 1883, a fost semnată la Paris Convenția privind Proprietatea Intelectuală - prima convenție internațională care a avut ca obiect protecția proprietății intelectuale.

Începând cu anul 1883, au fost emise o numeroase legi și regulamente la nivel municipal, regional și internațional, care au construit în timp ceea ce este acum sistemul legislativ al proprietății intelectuale la nivel mondial

Strâns legată de operarea societăților comerciale și inclusă, în consecință, în legislația societăților comerciale, este și problematică legată de proprietatea intelectuală și industrială.

La nivel mondial, proprietatea intelectuală este guvernată de o serie de convenții internaționale care nu stabilesc însă drepturi „internaționale” de proprietate intelectuală, ci numai consacră proceduri de recunoaștere și pe teritoriul unui alt stat a drepturilor consacrate deja într-un stat pentru un anumit subiect persoană fizică sau juridică.

3. ASPECTE PRIVIND PROTECȚIA PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE LA NIVELUL ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII ÎN ROMANIA

În contextul economic și social pe care îl parcurgem, dreptul proprietății intelectuale joacă un rol esențial în gestionarea și încurajarea inovațiilor, prin furnizarea bazei legale pentru revenirea la investițiile în cercetare și dezvoltare.

Pe parcursul dezvoltării produselor la nivelul IMM, cercetătorii pot:

- genera o nouă proprietate intelectuală;
- reutiliza proprietatea intelectuală generată anterior de organizație sau de altă organizație;
- incorpora proprietate intelectuală aparținând altor organizații în produsele sau procesele lor.

În cazul întreprinderilor mici și mijlocii, dreptul proprietății intelectuale protejează inventatorii sau întreprinderile inovatoare prin oferirea de drepturi legale pentru controlul și utilizarea beneficiilor rezultate din proprietatea lor intelectuală, drepturi garantate de către stat, prin lege, pentru o anumită perioadă de timp.

Conform principiilor Dreptului Proprietății Intelectuale, drepturile aferente proprietății intelectuale nu sunt acordate pentru obiectul propriu-zis al invenției, ci pentru efortul intelectual aferent procesului de creație, investit în procesul de elaborare a invenției.

În România, legea nr 64/1991, prevede în articolul 12, alin(1) faptul că o invenție este considerată

ca implicând o activitate inventivă dacă, pentru o persoană de specialitate, ea nu rezultă în mod evident din cunoștințele cuprinse în stadiul tehnicii.

Conform principiilor juridice actuale și a realității economice, activitatea inventivă se poate materializa în diverse forme la nivelul unei întreprinderi. Astfel, obiectul și domeniul de activitate al întreprinderii precum și ramura industrială au rol decisiv în stabilirea existenței sau nu a activității inventive. Exemplu concludent în acest sens îl constituie diferențele majore de abordare între brevetarea invențiilor din domeniile tehnice clasice și brevetarea invențiilor în domeniile noi ale cercetării industriale cum sunt biotehnologia și bioingineria.

Nivelul actual al tehnicii în diversele domenii industriale trebuie analizat diferit, în funcție de specificul fiecărui domeniu: principiul invenției, ideea inventivă, mijloacele de realizare a invenției, dificultatea învinsă sau în rezultatele invenției și avantajele neașteptate pentru industrie. Exemple elocvente în acest sens sunt industria IT, industria biotehnologică, spre deosebire de domeniile clasice cum ar fi mecanica.

Ținând cont de specificul fiecărui domeniu al cercetării industriale, invenția poate să se concretizeze într-o idee inventivă sau originală, context în care prin prisma procesului de realizare a invenției, importantă prezintă ideea și nu înfăptuirea materială a soluției. Teoriile actuale ale Dreptului Proprietății Intelectuale consideră că ideea inventivă se poate referi numai la identificarea și determinarea unei probleme. Principiul invenției și ideea inventivă se folosesc în practică pentru stabilirea invențiilor pionier. În a doua situație, ideea inventivă are valoare prin dificultatea învinsă. Se are în vedere, în atribuirea dreptului de proprietate intelectuală în această situație, de faptul că autorul invenției învinge dificultăți sau obstacole care nu erau accesibile tehnicii curente.

Dificultatea invenției se determină prin raportarea invenției la starea anterioară a tehnicii. În a treia situație, invenția se apreciază prin rezultatele economice și avantajul neașteptat pentru industrie-avantajul este neașteptat pentru industrie dacă nu poate fi dobândit prin tehnica momentului.³

Pornind de la principiile menționate mai sus, putem puncta diferențele între activitatea inventivă și activitatea non-inventivă la nivelul IMM:

Activitatea inventivă:

- contribuții efective la dezvoltarea invenției;
- rezolvarea unor probleme neobservate de inventatorul soluției anterioare;
- rezolvarea unor probleme nesoluționate de inventatorii soluției anterioare.

² dr. Jucan Coduța, *Dreptul de proprietate intelectuală – Note de curs*, Univ Creștina Dimitrie Cantemir, Cluj Napoca, p.3

³ Ioan Macovei, *Tratat de drept al proprietății intelectuale*, ed. C.H.Back, București 2010, p. 63

Activitatea non-inventivă:

- urmărirea instrucțiunilor;
- desfășurarea de activități de rutină;
- dezvoltarea unui produs după design-ul altei organizații.

Brevetele de invenție consacră drepturile naționale acordate de oficiile naționale de invenții și mărci.

Regulamentul de aplicare a legii privind brevetele de invenție se referă la criteriul examinării noutății din art 45. Conform acestor prevederi, noutatea unei invenții brevetabile se stabilește în funcție de conținutul revendicărilor și al domeniului de aplicare precizat în descriere. De regulă, în stabilirea noutății unei invenții se va avea în vedere un singur document din stadiul tehnicii, și anume cel considerat a fi cel mai apropiat de invenția revendicată. Se apreciază că invenția revendicată îndeplinește condițiile noutății dacă diferă prin cel puțin o caracteristică esențială de soluția tehnică a documentului selectat.⁴

În legislație există și o serie de condiții de fond negative ale obiectului invenției brevetabile. Potrivit acestor condiții de fond negative, nu se pot acorda brevete de invenție pentru:

- invențiile a căror exploatare comercială este contrară ordinii publice sau bunelor moravuri, inclusiv cele dăunătoare sănătății și vieții;
- soiurile de plante și rasele de animale;
- procedeele esențial biologice pentru obținerea plantelor sau animalelor;
- invențiile având ca obiect corpul uman;
- simpla descoperire a unuia dintre elementele corpului uman, secvența sau secvența parțială a unei gene;
- teoriile științifice și metodele matematice ;
- prezentările de informații;
- creațiile estetice.

Apărarea drepturilor privind invențiile, respectiv drepturile inventatorilor și titularilor de brevet, sunt apărute atât prin mijloace de drept administrativ, (contestația și cererea de revocare – hotărârile Oficiului de Stat pentru Invenții și Mărci pot fi atacate de către persoanele interesate)⁵, cât și prin mijloace de drept civil și penal.

Litigiile privind încălcarea drepturilor asupra invențiilor se judecă de către instanțele de drept comun⁶ În această categorie intră litigiile care privesc:

- calitatea de inventator;
- calitatea de titular de brevet;
- drepturile născute din brevetul de invenție;
- drepturile patrimoniale ale inventatorului rezultând din contractele de cesiune și licență;
- executarea obligației de informare și asistență tehnică drept penal (incriminarea unor fapte ca infracțiuni);

În baza Codului penal și a legii privind brevetele de invenție, infracțiunile în domeniu pot fi clasificate în următoarele categorii:

- însusirea fără drept a calității de inventator;
- contrafacerea obiectului unui brevet de invenție;
- divulgarea datelor din cererile de brevet;
- concurența neloială.⁷

4. ASPECTE PRIVIND PROTECȚIA PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE LA NIVELUL ÎNTRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCI LA NIVEL EUROPEAN

În domeniul brevetelor de invenție, la nivelul Uniunii Europene sunt în vigoare două convenții încheiate între statele membre: Convenția de la München asupra brevetului european (convenție semnată în 1973 și la care sunt parte la ora actuală toate statele membre), ce asigură obținerea brevetelor pentru mai multe țări prin depunerea unei singure cereri la Biroul European pentru Brevete, și Convenția de la Luxemburg (semnată în 1975 și amendată în 1989), care are ca scop uniformizarea efectelor brevet european pe întreg teritoriul comunitar.

Nu există un brevet unic pentru protejarea drepturilor pe tot teritoriul UE. O singură cerere de acordare a brevetului european aprobată de Oficiul European de Brevete (OEB) oferă protecție la nivel național în acele state europene membre ale OEB pe care le-a selectat solicitantul. Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor simplifică aplicabilitatea la nivel internațional

Modelele utilitare, cu aplicație în industrie, design, publicitate, se bucură la randul lor de protecție intelectuală, într-un mod aproximativ similar protecției intelectuale a invențiilor. Totuși, deoarece conform legislației în vigoare, siguranța juridică oferită de modelele utilitare este mai slabă decât cea oferită invențiilor, drepturile de proprietate intelectuală aferente modelelor industriale se pot obține mai ușor și mai ieftin. Cartea Verde asupra modelelor utilitare, redactată de Comisia Europeană, a subliniat faptul că sistemele de protecție a modelelor utilitare diferă foarte mult între statele membre astfel că, în 1997, aceasta a elaborat o propunere de directivă pentru armonizare în domeniu care până în prezent nu a fost adoptată⁸.

La nivel European, măsurile adoptate în privința mărcilor au urmărit să creeze o marcă înregistrată comunitară, pe de o parte, și să armonizeze regimul juridic al mărcilor naționale și protecția oferită acestora, pe de altă parte.

⁴ idem, p 64

⁵ idem, p 144-147

⁶ idem, p 147

⁷ idem, p 148-157

⁸ Otilia Calamuschi, Violeta Slavu, *Dreptul proprietății intelectuale*, ed. III, Univ Titu Maiorescu, București, 2011

PROTECȚIA INTELLECTUALĂ A REZULTATELOR CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

Directiva nr. 89/104/CEE, prin care s-au armonizat condițiile de înregistrare a mărcilor naționale și drepturile conferite de astfel de mărci, la nivelul țărilor membre, iar Regulamentului nr. 94/40/CE al Consiliului privind marca înregistrată comunitară, conferă mărcii europene, caracter unitar și autonom, producând aceleași efecte pe tot teritoriul comunitar.

O abordare asemănătoare o întâlnim și în domeniul desenelor și modelelor industriale, prin Directiva nr. 98/71/CE fiind prevăzută armonizarea legislațiilor naționale. Directiva realizează o armonizare minimă a legislațiilor naționale. Potrivit acesteia, toate statele trebuie să asigure protecția înregistrării desenelor și modelelor industriale. Directiva conferă dreptul exclusiv de a utiliza desenul sau modelul protejat pentru o perioadă de 5 ani, perioada putând fi reînnoită consecutiv pentru o durată totală de până la 25 de ani. Totodată se are în vedere aplicarea Regulamentului nr. 2100/94/CE cu privire la taxele care trebuie achitate pentru asigurarea exclusivității.

5. CONCLUZII

Protecția drepturilor de proprietate intelectuală asigură întreprinderilor mici și mijlocii consistente

beneficii de ordin material, ce se reflectă în profit, progres tehnologic – prin reinvestirea profitului în cercetare și tehnologie, imagine – prin investirea profitului în construirea brandului propriu și recunoaștere la nivelul grupului ținta de consumatori. În plus, dreptul proprietății intelectuale interferă foarte strâns cu dreptul protecției consumatorului, deoarece, protejând întreprinderile împotriva concurenței neloiale, asigură în mod direct și protecția cumpărătorilor împotriva mărfurilor și serviciilor care s-ar putea dovedi periculoase sau de slabă calitate.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Elena Grecu, *Mărcile comunitare – Ghid practic de înregistrare a mărcilor în Uniunea Europeană*, Universul Juridic, București, 2010.
- [2] Ioan Macovei, *Tratat de drept al proprietății intelectuale*, ed C.H.Back, București 2010.
- [3] Jucan Coduța, *Dreptul de proprietate intelectuală – Note de curs*, Univ Crestină Dimitri Cantemir, Cluj Napoca.
- [4] Justice Michael Kirby, *Report of the IBC on Ethics, Intellectual Property and Genomics*, Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation, 2002
- [5] Otilia Calamuschi, Violeta Slavu, *Dreptul proprietății intelectuale*, ed. III, Univ. Titu Maiorescu, București, 2011.

Despre autor

Dr. ing. **Cristina – Maria DABU**

S.C. SIVECO Romania S.A., CRIFST – Academia Română

A absolvit Facultatea de Automatică și Calculatoare din Institutul Politehnic București (1992). Doctorat în Inginerie industrială la Facultatea de Biotehnici, Universitatea „Politehnica” – București, 2001. A mai absolvit Facultatea de Teologie Ortodoxă – Universitatea București (2004) și Facultatea de Drept – Universitatea București (2013). Asistent cercetător colaborator în Colectivul de Biotehnologie, Universitatea „Politehnica” – București (1992-2002). Cadru didactic în învățământul preuniversitar, disciplina Informatică (1992-2002). Expert principal CNPAS – Direcția Tehnologia Informației (2002-2007). Consilier superior CNPP – Direcția Informatică și Stagii de Cotizare (2007-2012). Din anul 2012 este Project Manager la SIVECO Romania. Este membru titular CRIFST – Academia Română. A publicat peste 40 de lucrări în țară și în străinătate. Lucrări prezentate la conferințe și sesiuni de comunicări științifice naționale și internaționale: peste 70.